

GENÇLERİ ANLAMAK AMA NASIL?

Dr. Elif ARSLAN
DİB Süreli Yayınlar Daire Başkanı

Gençlik hayatın belki de en özel dönemlerinden biridir. Bir taraftan en güzel yıllardır hayatın. O yüzden “hayatın baharı” denmiştir ona. Enerjiktir genç, gücü kuvveti yerindedir. Hani derler ya, taşı sıkırsa suyunu çıkarır! Bembeyaz bir sayfadır hayatı. Kirlenmemiştir. “Ah gençlik!” serzenişleri belli bir yaş devirmiş olanlar tarafından boşu boşuna dile getirilmez, değil mi? Gençlikte neler yaşanırsa yaşansın, nasıl geçerse geçsin, o yıllara, orada yaşanan duygulara, saflığa, temizliğe, hayata bakış açısına bir özlemdir bu, serzenişler belki de. Hâl böyleyken bir taraftan da genç ve gençlik kelimeleri neredeyse “problem”le özdeşleşmiştir pek çok zihinde. “Gençlik ve sorunları”, “eyvah çocuğum büyüdü”, “ergenlik sorunları ve çözüm yolları” gibi konunun doğrudan “problem”li boyutlarını ele alan kitap ve sempozyum başlıkları veya “gençliği anlamak”, “gençlerle iletişim” gibi daha ortada gibi duran yazı ve kitap başlıkları da aslında gençlik konusunun sadece romantik ve olumlu çağrışımlara kapı aralamadığını gösteriyor. Bunun sebebi belki de gençliğin bir geçiş aşaması olması.

İnsanın en saf hâli olan çocukluktan yeni çıkmış, yetişkinlerin dünyasına adım atılmıştır gençlikle. Bu adım biraz ürektir, tecrübesizcedir, acemicedir, kimi zamansa aceleci hatta ukalacadır. Yetişkinliğe adım atarken vücudunun organlarında büyümenin verdiği etkiyle bir orantısızlık oluşan genç, sık sık

sakarlıklar ve acemilikler yapar. Sanki o eller, kollar, bacaklar kendisine yeni verilmiştir de nasıl kullanacağını öğrenmeye çalışıyordu. Vücudu bir yetişkin vücudu hâlini alıp oturdukça bu sakarlıklar zamanla azalır ve kaybolur. Benzer şekilde, ruhunda da büyük değişimler ve çalkantılar yaşayan genç, bu değişimle bağlantılı olarak da birtakım acemilikler, tabiri caizse sakarlıklar yapabilecektir. Belki de kendisi için en zor olan da bunlar olacaktır. Çünkü vücudundaki değişim dışarıdan bakan her gözün rahatlıkla görebileceği bir seyirde ilerler ancak ruhindaki değişimi, çalkantıları görmek o kadar da kolay değildir. Bazen haykırır görsünler, fark etsinler diye fakat duyan ya da anlayan olmaz. Bazen de kimse görmesin, fark etmesin ister. Kendi iç dünyasına çekilir, yalnızlaşır.

Kanımcı buradaki en şaşırtıcı sorulardan biri hiç kimse çocukluktan yetişkinliğe atlamamasına, o veya bu şekilde bir ergenlik ve peşi sıra gençlik dönemi yaşamasına rağmen her dönemde gençliğin ve gençlerin anlaşılmasının bir problem olmasıdır. Gençler anlaşılmadıklarından şikâyet eder, yetişkinler de gençleri anlayamadıklarından dem vurur, onları eleştirirler. Dahası “bizim gençliğimizde...” diye başlayan cümlelerle sık sık nasihatler edilir. Ne ki bu nasihatler bir kulaktan girer diğerinden çıkar çoğunlukla. O nasihati eden de muhtemelen bir zamanlar benzerlerini duymuştur. Büyükleri onun için, onun geleceği için, değerleri için, dünyası ve ahireti için endişelenmişler, kendilerince doğru olan bazı hususlarda genci uyarılmışlardır. O dönemde anlaşılmadığını, sözüne değer verilmediğini düşünen, toplumsal değerlerden ve aile değerlerinden kopmasından veya yanlış düşmesinden ailesi ve çevresinin endişe ettiği dünün genci, bugün kendi çocuğu için benzer endişeleri yaşamaktadır. İşin ilginç tarafı ise şudur: Sanki böyle bir tecrübe hiç yaşanmamış gibi bir acemilik, bir tecrübesizlik, bir telaş, bir korku vardır gencin ebeveyninde. Bu hakikaten de yabana atılabilecek bir endişe değildir. Ya çocuğum hatalı bir yola sarparsa ya geri dönüşü, telafisi olmayan yanlış bir işe bulaşırsa

ya yanlış arkadaşlar edinirse... Bu endişeler saymakla bitmez. Evet böyle riskler her zaman vardır. O hâlde bu riskler altındayken canı kabına sığmayan, enerjisi en üst seviyelerde olan, aynı zamanda çocukluktan gençliğe geçişin türlü zorluklarını yaşayan ve bunları aşmaya çalışan çocuğumuza, gencimize nasıl yardımcı olabilir, onunla beraber yürüyerek bu zorlukların üstesinden nasıl gelebiliriz? Birbirimize olan güvenimizi yok etmeden, aramızda uçurumlar açmadan bu sorunları aşmanın yolu büyük oranda genci anlamaktan geçiyor aslında. Sadece kendi korkularımız, endişelerimiz, ümitlerimiz ve beklentilerimiz üzerinden tek taraflı bir iletişim kanalı kurarak değil, onu ve dünyasını anlamaya çalışarak köprüler kurmaktan geçiyor.

Pek çok ayağı olan ve üzerinde yüzlerce kitap yazılan bu konuyu böyle kısa bir yazı çerçevesinde ele almanın zorluğunu kabullenerek gençlerin nasıl olması gerektiği ve onlara neyi nasıl verebiliriz odaklanmış zihinlerimizi biraz “genç insanı, onun içinde bulunduğu ruh hâlini, tavır ve davranışlarının sebeplerini, beklentilerini nasıl daha iyi anlayabiliriz yönlendirmek istiyorum. Dolayısıyla temel amacımız gençlerimizi salih ve salihalar olarak yetiştirebilmek yolunda neler yapabileceğimizi tefekkür etmek ve tartışmak olmakla birlikte, o amaca ulaşmanın yolunun öncelikle gençleri doğru anlamak ve onlara doğru davranmayı öğrenmekten geçtiği bilinciyle bu yazımızda biraz masanın karşı tarafına geçip meselelere gençlerin gözüyle bakmayı deneyeceğiz.

Eğer bir genç ebeveyniyseniz muhtemelen bu yazının başlığı size olumlu olumsuz pek çok şey çağrıştırdı. Belki de aklınıza hemen, daha düne kadar dizinizin dibinden ayrılmayan, size itiraz ettiği, sözünüzü dinlemek istemediği zamanlarda bile sizi kahramanı olarak gören yavrunuzun asi davranışları, sizi çileden çıkararak iğneleyici sözleri, acımasız eleştirileri ve bunların sizin canınızı ne kadar yaktığı geldi. Belki defalarca, küçük çocuğu olanlara “Bunlar daha iyi günleri. Büyüsünler de siz o zaman görün çocuk büyütmenin ne demek olduğunu.” derken

yakaladınız kendinizi. Gerçekten de küçük çocuğunuzun bir nevi “Ben artık büyüdüm, sizden bağımsız bir kişiyim.” diye haykırmasının bir yansıması olan bu türden tepkileri pek çok anne baba için “can acıtıcı”dır. Kabul etmek zor olsa da küçük çocuğunuz büyüyor ve kendine özgü bir şahsiyet olmaya çabılıyor. Bu süreçte sizin bir uzantınız, bir kopyanız olmadığını ispatlamak için belki de bazen kasıtlı olarak sorun çıkıyor. Böyle durumlarda soğukkanlı olmayı başarabilen ebeveynler kazançlı çıkıyor. “Yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmiyor, sen kimsin ki bana akıl veriyorsun, bir şeyi de eleştirmediğini, beğendiğini görsem şaşırım.” tarzı ifadelerin o an bizim öfkemizi biraz olsun bastırsa da gençle iletişimimize en ufak bir katkı sağlamadığı bir gerçek. Sadece aramıza duvarlar örüyor veya var olanları yükseltiyor. Bunu bir savaşa dönüştürecek olursak şunu bilelim ki gençle girdiğimiz anlamsız tartışmalarda biz söz düellosunu kazansak da kaybetsek de aslında yine biz kaybediyoruz çünkü çocuğumuzla aramıza engeller koymuş, duvarlar örmüş oluyoruz. Gencin eleştirilerinin, itirazlarının kendisini onaylatma, aile içindeki konumunu keşfetme çabalarının ve yaşadığı çalkantıların bir sonucu olduğunu bilirsek daha anlayışlı davranabiliriz. Söyledikleri ciddiye alınıyor mu, kabul görüyor mu, itiraz ediliyor mu, itiraz ediliyorsa körü körüne mi itiraz ediliyor, yoksa kendisiyle açık yüreklilik ve samimiyetle konuşuluyor mu, mantıklı ve kibar cevaplar veriliyor mu? Bütün bunlar gencin aile ve toplumda nasıl algılandığıyla ilgili olarak kendi kendisine sorduğu soruların cevabını oluşturuyor aslında zamanla. Bu çabalar sırasında sürekli olarak önemsenmediğini, görülmediğini, duyulmadığını ya da anlaşılmadığını hisseden genç, gittikçe ailesinden uzaklaşıyor. Zannetmeyelim ki herhangi bir sebeple tartıştığımız çocuğumuzu azarlayarak, kızıp bağırarak, onu hafife alıp söyledikleriyle alay ederek tartışmayı kazandığımızda ya da çocuğu susturup odasına gönderdiğimizde söylediklerimizi kabul ettirdik, onu inandırdık, ikna ettik. Böyle yapmakla onu aslında kendimizden uzaklaştırdık. Evet

gençlerle iletişim kurmakta, onları anlamakta zorlandığımız zamanlar olabilir hatta bu sık sık olabilir ve bizi çok yorabilir. Ancak çocuğumuzdan vazgeçmemiz mümkün olmadığına göre bu zamanların da geçeceğini düşünerek elimizden geldiğince sabırlı ve anlayışlı olmak düşünüyor biz yetişkinlere. Unutmayalım ki gençlere yıkıcı ve çok sert konuşarak, onları acımasız bir şekilde eleştirerek hata yapmalarına engel olamayız. Acı ve sert eleştirilerle gerçekleri görmelerini beklemek yanlış olacaktır.

Şunu da ifade etmek gerekir ki anlayışlı olmak sorunu hafife almak ya da yok saymak değildir. Aksine, sorun karşısında soğukkanlı ve çözüm odaklı olmak, çözümü görmektir. Ya da sorunun türüne göre, panikle hareket etmeden dikkatli ve kontrollü bir şekilde çözümü zamana yaymaktır. Zira kimi sorunların çözümü kısa sürede bulunabilir, kimi sorunlarsa hemen çözülebilecek türden değildir. “Ben söyledim bu olacak.” deyip kestirip atmak çoğu zaman çözüm yerine çözümsüzlüğü getirir, hatta yeni sorunlara yol açar.

Eğer biz gence önemli olduğunu hissettirmesek bilelim ki kendisini önemli hissetmesini kim sağlıyorsa genç için o kişi veya kişiler önemlidir. Biz “tahtımız” biraz sarsılmış olsa da çocuğumuz için yine de önemli kalmaya devam etmek istiyorsak ona da önemli olduğunu hissettirmeliyiz. Bizi çok zorladığı zamanlarda bile. Bu, çocuğumuzun her yaptığına göz yummak, hatalarını görmezden gelmek anlamına gelmiyor. Elbette kırmızı çizgileri vardır her ailenin. Anne baba ortak tavır olarak bu kırmızı çizgileri net bir şekilde belirlemelidir. Ama genç her adım attığında bir kırmızı çizgiye temas ediyorsa artık o kırmızı çizgileri çiğnemek onun için bir amaç hâline gelebilir. Olmazsa olmazlar dikkatli belirlenmelidir yani. Anne babasının “Ben böyle istiyorum, böyle olacak.” demesi genç için yeterli olmayabilir. Aile olarak çok önemli temel konulardaki kırmızı çizgi dışındakiler hakkında da kırmızı çizgiler koyarsak mesela odasını dağıttığı için saatlerce söylenip kızar, bunun için cezalandırırsak daha önemli meselelerde çocuğumuzun söz dinlemesini

zorlaştırmış olabiliriz. Her anne baba çocuğunun iyiliğini ister, bunun için çabalar, ondan istekleri de çoğunlukla bu amaca yöneliktir. Amenna ancak düşünelim ki biz de o yaşlardaydık. Ve muhtemelen biz de o yaşlardayken şimdi olduğumuz ve çocuğumuzun olmasını istediğimiz kişi değildik. Genç çocuklarımız elbette bugün oldukları gibi kalmayacaklar. Onlar da değişecekler, ama bugün olduklarından daha iyi olmaları için bizim de daha sabırlı olmamız, onlarla yakinen ilgilenmemiz gerekiyor. Kızgın olsak bile. Çocuğumuza küserek, onunla iletişimi keserek onun doğruyu anlamasını sağlamamız mümkün görünmüyor. Onunla iletişimi keserek, ilgilenmeyerek belki psikolojik baskıyla pes etmesini sağlayabilirsiniz ama hatasını görmesini sağlayamazsınız. Çoğumuz tecrübe etmişizdir ki otorite kurmak çocuktan, gençten uzak durmakla sağlanacak bir şey değildir. Genç evladımızla ilgilenerek, onun dünyasını anlamaya çalışarak, ona yakın olarak da otoritemizi devam ettirebiliriz. Aslında gençlerle iletişimde problem, otoritenin varlığı değil nasıl sağlandığıdır. Belki burada en büyük görev eşlere düşüyor. Her eş çocuğun gözünde diğerinin otoritesini sağlamlaştırmaya yardımcı olabilir. Her şeyden önce eşine saygıdeğer ve sözüne kıymet verilen bir insan olarak davranmak, çocuğun yanında onu yüzüne karşı veya arkasından eleştirmemek, birinin söylediğine diğerinin muhalif davranmaması gibi dikkat edilecek birkaç küçük hususla her bir eş diğerinin çocuk veya genç nezdindeki otoritesine olumlu katkı sağlayabilir.

Genç çoğu zaman bağımsız hareket etmek ister. Zaman zaman kendisine yakınlaşmak, onu sarılıp öpmek isteyen anne babasına izin vermeyebilir, onları itebilir. Ama “ben büyüdüm” sinyalini vermeye çalıştığı bu davranışları genellikle sosyal ortamlardadır. Özellikle arkadaşlarının ya da yabancıların bulunduğu ortamlarda bu tür sevgi gösterilerini reddeden gencin aslında anne babasıyla yakınlaşma ihtiyacı vardır. Bazı gençler içten içe hissettiği bu ihtiyacı dile getiremez. Zaman zaman sarıldıklarında, öptüklerinde, çeşitli şekillerde sevgilerini

gösterdiklerinde bu sevgi gösterilerini reddeden gençlerin anne babaları da onların böyle bir ihtiyacı olmadığını düşünebilir. Oysa sevgiyi hissetmek çok önemlidir. Bir taraftan elinizi omuzundan iten çocuğunuz diğer taraftan sizin sarılmanıza, sevgi ve şefkatinize çok ihtiyaç hissedebilir. Ben büyüdüm mesajını vermek için reddettiği sevgiyi, davranış ve sözlerimize içten içe hissettiği ihtiyacı karşılamaktan, onlara yakın ilgi göstermekten, onları bağrımıza basmaktan, öpüp koklamaktan hiç vazgeçmeyelim. Bunun her iki taraf için de ne kadar sağaltıcı olacağını fark edeceğiz.

Gencin büyüdüğünü gösterme isteği pek çok konuda onun davranış ve tavırlarını yönlendirir. Anne babaları ve diğer yetişkinleri zaman zaman çileden çıkararak, çok düşünülmeden söylenen ve sağlam bir temele oturmadığı fark edilen eleştirileri de aslında bu isteğin birer yansımasıdır. Böyle durumlarda bir yetişkinin yapabileceği belki de en doğru şey gencin tartışma isteğini geri çevirmemek, bir yetişkinle tartışıyor gibi onu dikkatle dinlemek ve düşüncelerinin dikkate alındığını hissettirerek doğru kavram ve değerleri bu tartışma sırasında ona iletmektir. Tartışma esnasında yetişkine itiraz etmiş olsa da doğrular zihninde yer edecektir. Ayrıca genç, dinlemeyi ve insanların görüşlerine saygı duymayı da bu tartışmalar sırasında yetişkinlerden öğrenecektir.

Karşılıklı konuşma demişken değinmeden geçemeyeceğimiz bir husus da nasihat konusudur. Yetişkinler nasihat etmeyi sever ve önemserler. Zira bunca yıllık yaşamışlıkları vardır. Bazen hata yapmış, bazen doğru; kimi zaman doğruyu çabuk görmüş, kimi zaman görmesi uzun zaman almış, kimi hatalarını telafi etmesi zor olmuş, kimilerini telafi etmiş, velhasıl saçlarına düşen akların sayısından çok tecrübe edinmişlerdir. Ve isterler ki gençler bu tecrübelerden yararlansınlar, hata yapmasınlar, telafisi zor durumlara düşmesinler veya enerjilerini boş yere harcamasınlar. Ancak genç de der ki “Ben kendim deneyeceğim. Ben aynı hatalara düşmem.” Bu farklı bakış açılarının ortasında

çok iyi niyetle yapılan nasihat, tek taraflı bir konuşma şekline dönüşürse hem amacına ulaşmaz hem de gencin anlaşılması imkânsız hâle gelir. Bazen saatlerce yapılacak bir konuşma yerine genci biraz dinlemek, onun ne istediğini, ne düşündüğünü gerçekten anlamaya çalışmak daha olumlu sonuçlar doğurur. Artık tecrübeyle sabittir ki gencin kendini anlatma imkânını bulmadığı, sadece talimat aldığı konuşmalar faydasızdır.

“Sabır acıdır ancak meyvesi tatlıdır.” Rabbimizin emaneti olan yavrularımızın dünya ve ahiret saadetine ulaşmaları, anne babalarının dünya ve ahiret saadetine vesile olmaları temenisiyle gösterilen gayretler zaman zaman zorlayıcı ve sabır gerektiren süreçler yaşatabilir. Ancak bu süreci başarıyla yöneten veya yönetme bilincinde olan anne baba, zaman içinde görür ki uzlaşmadan uzak, asi, anne babanın her yaptığını reddeden veya eleştiren çocukları onlarla sohbet etmek, yaşadığı bir hadiseyi, bir duygu veya düşüncesini onlarla paylaşıp görüşünü almak için oldukça istekli olmaya başlamıştır.

Bütün bunlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki aslında gençleri anlamak noktasında söylenebilecek pek çok şey var. Ancak bir cümleyle özetlemek gerekirse diyebiliriz ki çatışmaya ayıracağımız zaman ve enerjiyi gençleri anlamaya çalışmaya ve onlara zaman ayırmaya harcadığımızda çok daha olumlu ve hızlı sonuç alabiliriz.

O çocuğu bekliyoruz. Dünyayı değiştirmek, yenileyecek, meşhur kelimemizle söyleyelim, diriltecek çocuğu. O çocuğu ki, görüntüye değil, öze, dışa değil, ie baksın. O çocuğu ki, ön planı değil arka planı görsün. O çocuğu ki, reklam ve propaganda edilenleri değil, edilmeyenleri bilsin. Kendine verileni aşan bir çocuk olsun o çocuk. Verilmeyeni alabilen bir çocuk. Gizliyi, sır olanı kurcalayan, tarihin şifrelerini çözen bir genç. Derleyiřleri dağıtın, dağılmışları derleyen bir genç adam.

(Sezai Karakoç)